

PORSGRUNN KOMMUNALE
KINEMATOGRAFER

1921

1971

PORSGRUNN KOMMUNALE KINEMATOGRAFER

1921

1971

PORSGRUNN MCMLXXI

WERGELAND TRYKK

PORSGRUNN
BIBLIOTEK

FORORD

Kinodriften i Porsgrunn har vært kommunal siden 1. september 1921. Lenge før den tid hadde byen privat drevne kinoer. Det finnes vel ennå dem som husker «Porsgrunds Kinematograf» i Næss-gården og den berømte «Kveldsol».

Når Porsgrunn kommunale kinematografer kan se tilbake på 50 års virksomhet, er det grunn til å gjøre et lite streiftog bakover i historien.

Det sto strid om kinodriften i Porsgrunn. Ikke bare om privat kontra kommunal drift, men også om filmens innflytelse på godt og vondt. Dominerende i diskusjonen var likevel spørsmålet om kommunen kunne høste noen økonomiske fordeler. I alle fall ga lov om kinodrift av 1913 kommunene fullt herredømme over hva som skulle skje. Porsgrunn var blant de mange kommuner som valgte kommunal drift.

I dag er det neppe delte meninger om at dette var et riktig valg. Porsgrunn kino har gjennom alle år stått sterkt i publikums bevissthet. I landsmålestokk figurerer Porsgrunn i dag blant de fremste kinobyer.

Men kinoen har vært noe langt mer enn et sted til forlystelse for det store publikum. Kinoen har satset store beløp til kommunens

felles beste. I det vesentlige har den finansiert byens hotell og kjøp av den nåværende bibliotekbygning — ved siden av at det er ytt midler til mange kulturformål.

*

Filmens historie er en annen. De levende bilder var i sin tid en sensasjon. Da oppfinnelsen ble gjort gikk filmen som en farsott over det meste av verden. I nesten en menneskealder var filmen faktisk det eneste massemedium til forlystelse. Langt senere fikk vi kringkasting og fjernsyn. Menneskene i datamaskinens tidsalder er ikke så lette å imponere. Fjernsynsoverføringer av en landsetting på månen i det øyeblikk den foregår, tar vi nå med oss i forbifarten.

Vi skal likevel ikke glemme at filmen som kunstart var enerådende i mange år — og brakte impulser til mennesker som ellers aldri ville ha møtt høyverdig kunst.

Filmene — og senere også fjernsynet — har uten tvil hatt sin suksess på bekostning av andre kulturaktiviteter. Disse medier har drevet mennesket fra å være skaper i stort og smått til å bli konsument i stadig sterkere grad. Men de er også en av årsakene til den alminnelige kulturelle utjevning i samfunnet.

De levende bilder har et nesten magisk grep på mennesket. Vi kan i dag ikke tenke oss en tilværelse uten dem — enten de nå er til forlystelse eller opplysning. Det er skapt mye stor kunst som er festet til celloiden, enormt av opplysning er brakt ut til allmennheten over hvite lerreter. Filmene har vært og er et medium alle har interessert seg for, og den vil ikke noensinne slippe sitt tak.

*

De kommunale kinoer er altfor opptatt av å tjene penger og forsømmer sin kulturoppgave. For å skaffe disse foraktelige penger i kinokassene vises det mindreverdige film.

Dette er påstander fra visse kulturkretser i dag. De artikuleres i krav om at det skal vises mer seriøs film på kinoene. Linjen skal følges selv om publikum uteblir. Om nødvendig får kommunene dekke underskuddene.

Det paradoksale er at hvis denne linjen skulle vært gjennomført i sin fulle konsekvens, ville vi i dag ikke hatt noen filmbransje, ingen filmproduksjon og ingen kinoer. Hva da med kulturkravet? Film er og blir big business. Dermed er det ikke sagt at det bare produseres mindreverdig film, og påstandene om at kinoene forsømmer å vise seriøs film, er direkte gal. Det er gjennom filmen vi har hatt våre største kunstopplevelser.

*

Siden fjernsynet er blitt allemanns eie, er det registrert sterk tilbakegang i publikumsbesøket på kinoene. I sterkere grad ute i verden enn her på berget. Men i dette bildet skal en ha for øye det store oppsving kinoene hadde i mange år etter 1945.

Vil kinoene kunne overleve? Det snakkes for alvor i dag om å bruke kinolokalene også til andre kulturaktiviteter enn film.

Det er heldigvis tegn som tyder på at det private «titteskapet» hjemme i stua ikke lenger har det samme grep på folk. Mennesket er et sosialt vesen med kontaktbehov. Her kan film og kino være et tilbud. Men ingen kino vil uten innsats kunne ta opp konkurransen med det profesjonelle fornøylesliv — for i dag er tilbudene mange. Derfor må kinoenes standard til enhver tid være på høyde med den tekniske utvikling og kunne by på hyggelige omgivelser.

*

Hvordan vi i tiden som kommer vil bruke filmen, vet ingen i dag. Televisjonsteknikken vil gi oss mulighet til å lage vår egen hjemme-kino. Dette blir en stor utfordring til filmbransjen og dem som har ansvaret for kinodriften. Ett er sikkert — sentralt i filmens historie vil vi finne kinematografen, stedet hvor kunst og opplysning har møtt sitt publikum, har seiret og fått fotfeste i store deler av verden...

Sidsel Mørck:

Drøm og virkelighet

*Hva kjennetegner mennesket gjennom tiden?
Hva ligger bak historien som skjer?
— Det må vel være jakten etter viden,
behovet for å stadig fatte mer.*

*Nysgjerrighet er selve energien
som åpner veiene mot ny erfaring.
En forsker som studerer teorien,
et barn som maser etter mer forklaring
har like trekk og felles egenskaper.
Og også slik med kunstneren og verket;
det er nysgjerrighetens lidenskaper
som driver ham til stadig å bemerke
sin verden gjennom toner, ord og bilder.*

Og publikum vil gå til kunstens kilder,
fordi det drives av den samme trang
til å få innsikt, kunnskap og ideer
om menneskets storhet — eller undergang.

Så søker vi ærverdige museer
og aulaer og stille gallerier.
Men mest forlokkende er kanskje stedet
som tilbyr både facts og fantasier.
På kino kan vi møte dét!
Her lar vi lerretsduk og film forlede
oss til å glemme alt og spille med.

Her hender fabelen før den blir skrevet,
her skjer romansen før den blir til sang.
Her kan vi oppleve hva andre levet,
her kan vi se hva andre så en gang.
Her kan vi overleve generasjoner
og reise jorden rundt med syvmilsskritt.
Her kan vi ri av stormer og tyfoner
og dra til månen med en satelitt.

Her gjelder ingen lover i fysikken,
her er vi ikke bundet til oss selv.
Her tømmer vi et glass av gudedrikken
og eier universet — for en kveld.

Vi deltar samtidig i sal og scene
og begges sfærer kan vi selv forene.

*Vi ler av den som finner på spillopper,
vi gråter over taperens fallitt.*

*Vi skjelver foran fiendenes tropper
og raser mot en hjerteløs banditt.*

*Det er oss selv vi opplever i spillet.
Det er vår egen drøm og tro og ære
som vi kan møte slik og se forstillet.*

*Men først og sist: Her kan vi alltid lære
om menneskehetens selsomme register
fra heltedåd til tarvelig bedrag.
Og derfor kan en kino tenne gnister
i dagliglivets trivielle jag.*

*Så lenge det fins mennesker på kloden
vil jakten etter visdom vare ved.
Nysgjerrighet har ført frem til metoden
som viser hva som skjedde og vil skje.*

*Kinoen vil bestandig ha en vesentlig misjon:
å fremstille tilværelsens potpourri
fra hverdagsepisode og til svermerisk visjon,
fra sort/hvit realisme og til rosa utopi.*

Film i Porsgrunn

Film ble første gang vist i 1895, og siden kom kinematografien til å spre seg med fantastisk hurtighet verden over. Bare 10—15 år senere hadde nesten hver liten by med respekt for seg selv sin egen kinematograf. Det var i Lyon og Berlin det begynte for alvor. Tidligere var det gjort mange forsøk, blant andre var Thomas Edison opptatt av mulighetene for levende bilder.

Men det var Lumiere i Lyon og Skladanowski i Berlin som begynte å vise levende bilder kommersielt. Bare 9 år senere fikk vi den første kinematograf i Norge, men da hadde vi hatt filmframvisninger helt siden 1897.

Direktør H. E. Pohlmann.

Man antar at de første levende bilder ble vist fram i Porsgrunn i 1904, og omreisende kinematografer besøkte stadig byen på denne tiden.

Den 29. april 1907, året da Porsgrunn hadde 100-årsjubileum, fikk byen sin første faste kino. Det var direktør H. E. Pohlmann som startet «Porsgrunds Kinematograf» i Næss-gården i byens sentrum. Den gamle gården brant ned i 1970. Året etter starten ble kinoen flyttet til Pohlmanns egen gård på hjørnet av Storgata og Skolegata, og her hadde byen i privat regi en av landets beste kinematografer etter datidens krav.

Noen år etter — i 1912 — fikk byen nok en privat kino, den berømte «Kveldsol», som lå ved Meieritorvet. De to kinoene konkurrerte om å vise de mest sensasjonelle filmene, som ble annonsert med mange lovende ord hvilke fantastiske opplevelser man kunne vente seg.

I 1913 kom loven om kinodrift i Norge. Kommunene ble gitt alle muligheter til kontroll og drift. De fleste kommuner innså allerede den gangen at kommunal kinodrift kunne gi åpenbare fordeler.

Også i Porsgrunn ble saken drøftet, men ikke før i 1921 ble Porsgrunn kommunale kinematograf en realitet.

Strid om kommunal kinodrift

Det kom til å stå mye strid om den kommunale kinodriften i Porsgrunn før saken var brakt i havn. Motsetningene i kommunestyret var store. Ikke bare strid om privat kontra kommunal drift, men også om hvorvidt kinodrift i det hele tatt hadde noe for seg.

Budsjettåret 1916—17 behandlet formannskapet saken, og vi siterer fra dokumentet:

«Formannskapet nedsatte i sin tid en komité bestående av bakermester Lars Andersen, grosserer Hans J. Larsen og overrettssakfører E. Wellerop til å utrede spørsmålet om opprettelse av kommunal kinematograf. Komitéen delte seg i to fraksjoner. Hans J. Larsen er prinsipielt imot både kommunal og privat kinematograf. Han anser ikke kinematografvesenet å være av sådann interesse, at kommunen bør drive den som forretning. Komitéens medlem, Einar Wellerop, uttalte prinsipielt at kinematografvirksomhet bør overlates til det private initiativ og ikke bør drives kommunalt. Han anser at den interesse som kinematografene i en årrekke har vært gjenstand for fra publikums side tør vise seg av forbigående art, og at virksomheten innen ikke lang tid vil vise seg mindre lønnende — særlig når den skal drives for kommunal regning med et forholdsvis stort apparat.

Det tredje medlem, Lars Andersen, er derimot av den mening at kinematografen bør være kommunal, da den andre steder har vist seg å være en utmerket forretning. Man vil kunne klare seg med et lokale, og i det hele tatt kunne drive mer tidsmessig og lønnende.»

IKKE BRA FOR UNGDOMMEN

Komitéen var kommet til at kommunen neppe ville hatt en årlig inntekt på 2.000 kroner dersom den skulle ha drevet de to private kinoene. Fra Notodden forelå opplysning om at stedets huseierforening drev kino med godt resultat, men komitéen hevdet at forholdene der lå bedre til rette.

Komitéinnstillingen var klar 6. oktober 1916, men det var åpenbart ingen sak som hastet. Først 19. juni 1917 ble saken behandlet i bystyret. Formannskapet hadde med 4 mot 3 stemmer vedtatt å innstille på at kommunen skulle overta de private kinoene.

I bystyrets møte uttalte motstanderne at Porsgrunn neppe var noen kinoby, og dessuten at kommunen var best tjent med en avgift fra de private kinoer. De hadde ikke noen tro på film som opplysning og kulturfaktor. Den virket ikke oppmuntrende og var heller ikke bra for ungdommen. De som gikk inn for kommunal kinodrift viste til de gode erfaringer man hadde høstet andre steder.

Med 14 mot 11 stemmer forkastet bystyret formannskapets flertallsinnstilling. Dermed var saken skrinlagt for flere år, og de private kinematografene fortsatte sin virksomhet.

«GALSKAPEN» LØNNER SEG

I 1921 dukket saken opp igjen i bystyret. Under budsjettbehandlingen 19. juli sa A. K. Skyer at kommunen måtte overta kinodriften, og han fremmet forslag om dette. A. K. Skyer hevdet at kommunen ville tjene på kinodrift, — og ser man på kinogalskapen i Porsgrunn i dag, er det ikke tvil om at det vil lønne seg, framholdt han.

På disse årene hadde stemningen snudd seg i bystyret, og forslaget ble vedtatt med 26 mot 13 stemmer.

«Kveldsol» ble overtatt allerede 1. september samme år, Pohlmanns kino 1. januar 1922.

BRYGGERIKAPITAL OG KINOLOKALE

Kinolokalene var ikke tilfredsstillende. Formannskapet besluttet å bygge en ny administrasjonsbygning, og fant at man i dette kunne plassere kinoen. I innstillingen het det blant annet: «Ved å kombinere administrasjonsbygning med et kinematograflokale oppnår man at få en sikker leier, og samtidig vil man kunne bruke overskuddet av kinematografdriften til nedskrivninger av anleggskapitalen.»

Arkitekt Wilhelm Swensen fremmet forslag om en bygning som skulle koste 450.000 kroner. Utkastet ble gjenstand for kritikk, og flertallet i bystyret vedtok å utsette saken for å få den bedre utredet. Det ble nedsatt en byggekomité bestående av ordfører Anders Nielsen, borgermester H. E. Kjørseth og konsul Carl P. Wright. Komitéen kom fram til planer som forutsatte en byggesum på 475.000 kroner.

Den etter datidens forhold store byggesum skapte sterke motforestillinger i formannskapet. Bare ett av medlemmene gikk inn for saken, mens flertallet på 6 ikke fant å kunne anbefale oppføring av en så kostbar bygning:

«Den vesentligste drivfjær for mindretallet», sto det i bystyredokumentet, «synes at være at skaffe kinematograferne et mere tidsmessig lokale, men man finder at det er mindre anbefalelsesverdig for en kommune at øke den allerede før sterkt tyngende gjæld for at oppmuntre forlystelsessyke blandt befolkningen, eller til oiemed hvorom der synes at være delte meninger.»

Flertallsforslaget «Saken henlegges» ble i bystyrets møte 7. april 1922 vedtatt med 27 mot 17 stemmer.

Men «kinogalskapen» i Porsgrunn ga seg ikke. På tross av alle dystre spådommer ble presset på kinolokalene så stort, at det måtte skaffes bedre lokaler. Dette førte til at man fra 1. juli 1925 tok Teatersalen i bruk, men tilfredsstillende var det ikke — filmen måtte vike for andre arrangementer.

Kinostyret holdt hele tiden saken varm for å få en løsning i et eget kinobygg. På denne tiden ble konkurransen fra nabobyene også sterkere. Lokalforholdene var der bedre, og de var også tidlig ute med lydfilmanlegg. En konsekvens av dette var at de kunne skaffe et bedre filmutvalg.

Forholdene var åpenbart uholdbare. Presse og publikum begynte å gi uttrykk for sin misnøye. Dette førte til at formannskapet 7. januar 1930 valgte en komité til å se på saken. Den besto av A. Keim, Anthon Kjølseth og rådmann H. E. Kjølseth.

Komitéens arbeid førte til et samarbeid med Porsgrunn Folkerestauranter, noe som senere ble kritisert. Men situasjonen var den at kommunen hadde store økonomiske vanskeligheter og slet med gjeldsoppgjør. Det fantes ingen muligheter for å skaffe lån til kinodrift. Porsgrunn Folkerestauranter påtok seg å skaffe kapital til en kinobygning. Tomtespørsmålet var på dette tidspunkt løst på en gunstig måte med et disponibelt areal i byens sentrum.

Komitéen foreslo at Porsgrunn Folkerestauranter bygde kino-lokalet, og at kommunen betalte en årlig leie tilsvarende hva tomt og bygning kostet med en annuitetstid på 20 år. Kontrakten ble til slutt vedtatt og bygning og tomt innløst av kinoen allerede i 1939.

Da saken ble behandlet i formannskapet gikk ikke dette uten sverdslag. Det fantes fremdeles krefter som ville ha privat kinodrift, og det forelå også konkret tilbud fra et privat selskap som var rede til å overta driften. Med 8 mot 3 stemmer innstilte formannskapet på å vedta forslaget om å la Porsgrunn Folkerestauranter reise bygget.

Den 15. mai 1930 ble dette forslaget vedtatt i bystyret med 31 mot 12 stemmer, etter en langvarig debatt.

Saken ble belyst fra nær sagt alle sider. Bryggerikapitalen fikk sitt pass påskrevet og likeledes den kommunale kinodrift.

Det gikk et par år før byggesaken neste gang ble forelagt bystyret, da i revidert form. 16. februar 1932 ble så det endelige vedtak fattet — med 29 mot 14 stemmer, men først etter en nydebattrunde. Igjen ble det fremmet forslag om privat drift. Anleggssummen på 220.000 kroner ble kritisert og det ble spådd underskudd på driften. Mindretallet anket saken inn for departementet — uten resultat.

Den nye kinobygningen etter arkitekt Berners tegninger ble åpnet 15. desember 1932 med filmen «Det var en gang en vals». Den totale anleggssum var 227.064,19 kroner.

Okkupasjonsårene

Da Tyskland okkuperte Norge 9. april 1940 ble det snart klart at okkupantene og Nasjonal Samling ville gjøre kinoene til et propagandaforum. Filmen som ble vist på Porsgrunn kino dagen før tyskerne kom, 8. april, var tsjekkisk og hadde tittelen «Den hvite pest» — den var et angrep på nazidiktaturet og en advarsel! 9. april var kinoen stengt. Men livet skulle gå videre også under okkupasjon. Etter en uke ble kinoen åpnet igjen, og kinosjefen satt opp filmen «Jeg er ingen engel»! Det ble ikke med denne ene antydningen, og publikum satt åpenbart pris på disse hintene til okkupasjonssituasjonen.

Den første direkte konfrontasjon med okkupantene kom da de forlangte at kinoen foran hver forestilling skulle vise den tyske ukerevyen med tyske seire på alle fronter. Første gang revyen ble vist svarte kinosjefen med å sette opp den svenske filmen «Den rene skjære sannhet»!

Bjaaland holdt det gående til august 1941. Da trengte hirdungdommer seg inn i kinolokalet og hengte opp svære hirdplakater. De ble fjernet og i dette fikk ledelsen støtte av departementet. Men hirdden lot seg ikke lite med dette, den fikk overbevist ledelsen om at Bjaaland ikke var den rette støttespiller, og 7. august 1941 måtte han forlate sitt kontor på minuttet.

I kinosjefstillingen ble innsatt en NS-mann, og i kinostyret ble satt inn NS-folk.

I mai 1945 ble kinodriften igjen overtatt av lovlige myndigheter.

Etterkrigsårene

Det er i etterkrigsårene Porsgrunn kommunale kinematografer har opparbeidet sin sterke posisjon. Dette har åpenbart sammenheng med den spesielle status kommunestyret har gitt kinovirksomheten. Bedriften opptrer utad som en selvstendig virksomhet som disponerer rettigheter og svarer sine forpliktelser av enhver art og forpliktes av styret eller den dette bemyndigheter, heter det i vedtektene.

Dette har sterkt medvirket til at kinostyret hurtig og effektivt har kunnet treffe sine disposisjoner uten omstendelig kommunal behandling av sakene. Kinoleelsen har raskt kunnet følge opp med de tekniske nyvinninger og sette i verk aktuelle tiltak for å møte de nye behov. Dette er noe av forklaringen på kinoens gode stilling blant landets kinobedrifter.

Kinoen var i mange år, som så mange andre steder, sett på som en «melkeku», men en glemte at kua også måtte holdes i live. Og så gikk det som det måtte, kinodriften ble i mange år liggende i en bakevje. De kommunale myndigheter har nå forstått at kinoen må drives etter forretningsmessige prinsipper og gis mulighet til å følge med.

TEKNISKE NYVINNINGER

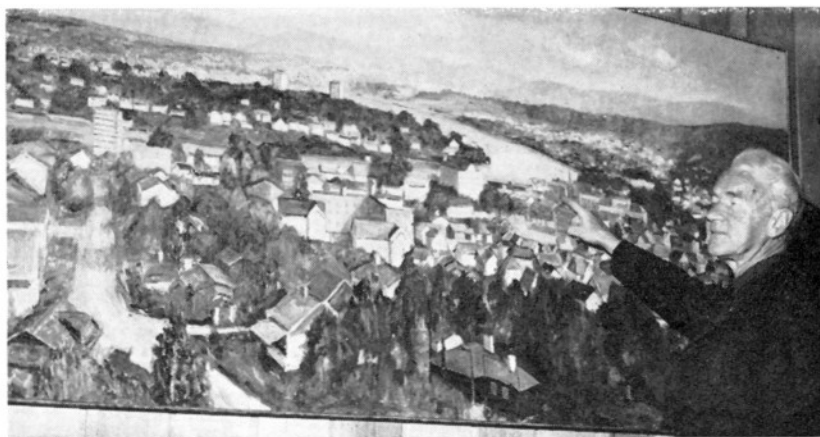
Da den sterke konkurransen med fjernsynet meldte seg for alvor, kom det godt med at kinoen i en årrekke hadde holdt tritt med den tekniske utvikling, og at man til enhver tid kunne by på hyggelige kinolokaler.

Således var Porsgrunn kino den første i landet som kunne ta i bruk det brede filmrerret (Widescreen), den var blant de første i

landet som fikk cinemascopeutstyr, og senere også utstyr for framvisning av 70 mm film med stereofonisk lyd. Fremdeles er kinoen den eneste i landet med luftavkjølingsanlegg.

Men det er ikke tilstrekkelig med det beste tekniske utstyr. Publikum skal også inspireres til å gå på kino og trives i kinolokalet. Et ledd i dette er den kunstneriske utsmykning med keramiske fliser med motiver av kunstneren Konrad Galaaen, maleriene i vestibyen, utført av byens store kunstmaler Erling Dyring. Tegneren Olav Jøntvedt er mester for kobberrelieffet «Skomvær» i kinosalen. Mens dette skrives er han i arbeid med utsmykking av balkongen. Kinostyret har vedtatt å innrede galleriet til en hyggelig og intim salong. I jubileumsåret er kinosalen nyoppusset og det er vedtatt å innrede en intimkino i underetasjen.

Kunstmaleren Erling Dyring ved et av maleriene med Porsgrunnsmotiv i kinoens vestibyle.

Hotellsaken

Porsgrunn kommunale kinematografer har med kommunestyrets godkjenning kunnet påta seg store og vektige oppgaver av annen kulturell og sosial art. Den første og største oppgaven var reisingen av hotellet. I mange år manglet byen et skikket hotell. Det gikk ut over næringsliv, turistbesøk, og det var også et savn at byen manglet et høvelig sted for representasjonsplikter.

Kinoledelsen tok initiativet til å få løst denne oppgaven. I 1947 ble Storgata 131, det daværende gamle Victoria Hotell, kjøpt inn for den etter dagens forhold lave pris — kr. 280.000,—. Det fulgte med vel fem dekar stor tomt i byens beste forretningsstrøk.

Kinostyret med tilslutning fra bystyrerepresentantene Carl P. Wright og Thorvald Nilsen fikk ansvaret for utvikling av hotellplanene. Et aksjeselskap ble stiftet for å forestå driften av det gamle hotellet. Selskapet ble ledet av et styre bestående av Jonas Bjaaland, J. P. Johansen og Olaf Wright Schou.

Byggerestriksjonene gjorde at det gikk mange år før hotellplanene kunne realiseres. Mye arbeid måtte ofres for å overbevise de sentrale myndigheter om berettigelsen av et nytt hotell i Porsgrunn. Utallige var de konferanser en hadde helt opp til regjeringsplanet og til slutt med daværende statsminister Oscar Torp. Omsider ble byggeløyve gitt i 1954.

Etter vedtak av bystyret og A/S Victoria Hotell ble det i 1952 vedtatt å søke driftskapitalen utvidet ved offentlig aksjeinnbydelse.

Den fikk en helhjertet oppslutning, byens bedrifter, forretninger og håndverkerstand sto i spissen for tegning av en kapital på 475.000 kroner. Porsgrunn kommune tegnet for 200.000 og Porsgrunn kino for 530.000 kroner. Da det ikke var ønskelig at kommunen skulle dominere selskapet, ble det vedtatt at ingen aksjeier kunne stemme for mer enn 25 prosent av aksjekapitalen.

Storgata 131 ble overdratt til det utvidede A/S Victoria Hotell, med direktør Tønnes Ellefsen, souschef Olaf Wright Schou og kino-sjef Jonas Bjaaland som styre. Sistnevnte har vært styreformann i alle år.

Det nye hotellet ble innvidd 10. desember 1956. Ved salget av den faste eiendommen ble Victoriaparken holdt tilbake og eies i dag av kinoen og kommunen har sluppet en større utgift til tomte-ervervelse.

BIBLIOTEKSAKEN

I 1959 fikk kinostyret i oppdrag å kjøpe det gamle Folkets Hus i Tordenskioldsgate for å skaffe byen et tidsmessig bibliotek. Kinoen opptok lån for å løse denne oppgaven, og da dette var tilbakebetalt, ble eiendommen overdratt til kommunen uten vederlag.

Det er ellers ytt store bidrag til andre kulturelle og sosial formål, som Norsk Film, skolefilm og folkeskolens feriekoloni. Det er nedlagt et stort arbeid med lokale filmopptak. Det er gitt støtte til og er samarbeidet med Porsgrunn Kameraklubb og Porsgrunn og Omegn Turistforening om opptak av dokumentarfilm.

På film har man i dag arkivert viktige begivenheter i byens liv, opptak av gamle bygninger som er forsvunnet og av personer som har betydd mye for byens utvikling. Mye av dette er allerede viktig historie og mangt vil bli det. Fotograf Richard Larsson har hatt ansvaret for disse opptakene og har gjort en betydelig innsats.

HVA TALLENE SIER

Det kan være av viss interesse å illustrere hva driftsoverskuddene ved Porsgrunn kino er brukt til opp gjennom årene.

Til kinoens egne formål:

*	Storgata 143 (kinobygningen) og utbygginger: Brannassurert for	kr. 3.750.000
*	Løsøre og teknisk utstyr Brannassurert for	» 1.000.000
*	Opplagte fonds	» 703.000
	(Et større beløp av dette medgår i	
*	Udisponert overskudd	» 178.000
	1971 til besluttede utbedringer.)	
	Samlet sum blir her 5.631.900 kroner.	

Til kulturelle og sosiale formål:

*	Hotellsaken	kr. 753.790
*	Biblioteksaken	» 194.677
*	Støtte Norsk Film	» 206.720
*	Lokale filmopptak	» 80.000
*	Skolefilm	» 17.500
*	Veldedige formål	» 75.180
*	Tilskudd Brevik kino	» 243.780
*	Tilskudd bykassa	» 695.928

Samlet sum 2.267.492 kroner. Hertil kommer Victoriaparken med 550 kvm tomt i byens sentrum.

Porsgrunn kino har løst sine egne og andre oppgaver uten noen investering fra kommunens side. Midlene er skaffet til veie av kinoens driftsmidler og lån som er tilbakebetalt av de samme midler.

I dette bildet er det riktig å ta med at det i skatt av inngangspenger er betalt 3.866.300 til staten.

Filmer i særklasse på Porsgrunn kino

Kinoenes muligheter til å kunne by på et godt repertoarutvalg, er i avgjørende grad avhengig av utleiebyråenes goodwill. Det er naturlig at den er størst overfor de kinoer som gir de høyeste spilleinntekter. Takket være Porsgrunn kinos høye standard og sterke posisjon hos et stort publikum, er den begunstiget med tidlige filmoppsetninger og tallrike Norgespremierer. I en årrekke har kinoen hatt slik premiere på alle de norske filmene som er produsert av Team-film. Disse filmene har ubetinget vært de senere års største publikumssuksesser, for eksempel «Balladen om Ole Høiland».

Men også andre filmer er verd å nevne spesielt. Den amerikanske «Sound of Music» står i en særklasse. Den sto på programmet i to måneder, ble sett av 35 000 og spilte inn over en kvart million kroner. Publikum strømmet til fra alle deler av fylket og gjorde filmen til en nesten eventyrlig suksess.

Selv kassasuksesser som «Tatt av vinden» og «Støv på hjernen» rangerer langt under «Sound of Music» i spilleinntekt og besøkstall.

TABELL OVER DE STØRSTE PUBLIKUMSSUKSESSER PÅ PORSGRUNN KINO 1921—1971

Rangert etter spilleinntekt:		prod.	utleie
1.	<i>Sound of Music</i> kr. 254.343,—	Am.	Fox
2.	<i>Balladen om Ole Høiland</i> .. » 86.269,—	Norsk	Norena
3.	<i>Song of Norway</i> » 76.150,—	Am.	Fox
4.	<i>Olsenbanden og Dynamitt-Harry</i> » 74.612,50	Norsk	Norena
5.	<i>Dr. Zhivago</i> » 60.941,—	Am.	Fotorama
6.	<i>Det største spillet</i> » 53.844,—	Norsk	Norena
7.	<i>Helter i Telemark</i> » 50.007,—	Am.	K.F.
8.	<i>South Pacific</i> » 48.269,—	Am.	Fox
9.	<i>An Magrit</i> » 46.352,50	Norsk	K.F.
10.	<i>Operasjon Tordensky -007</i> » 45.749,50	Am.	K.F.
11.	<i>Ben Hur</i> » 45.313,—	Am.	Fox
12.	<i>Støv på hjernen</i> » 43.985,—	Norsk	K.F.

7 amerikanske og 5 norske topper listen.

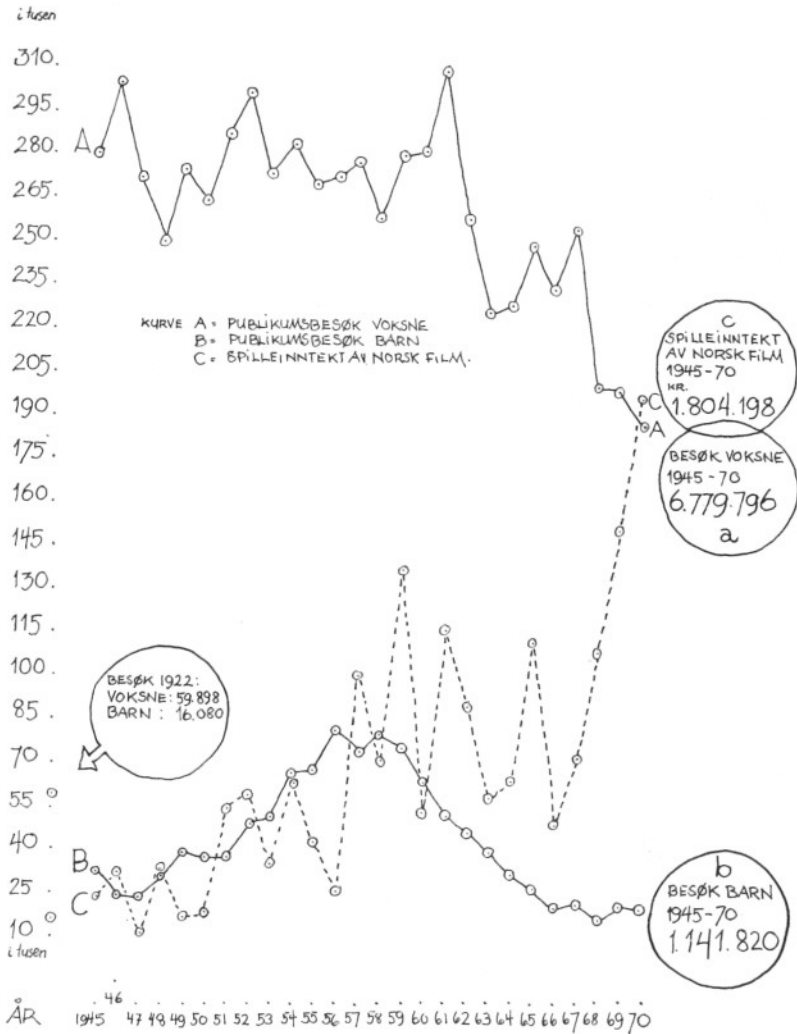
RANGERT ETTER BESØKSTALL.

1.	<i>Sound of Music</i> 35 002	Am.	Fox
2.	<i>Støv på hjernen</i> 17 520	Norsk	K.F.
3.	<i>Balladen om Ole Høiland</i> 16 002	Norsk	Norena
4.	<i>Sønner av Norge</i> 14 731	Norsk	K.F.
5.	<i>Olsenbanden og Dynamitt-Harry</i> .. 14 529	Norsk	Norena
6.	<i>Bustenskjold</i> 12 803	Norsk	Triangel
7.	<i>Operasjon Løvsprett</i> 12 672	Norsk	Norena
8.	<i>Bussen</i> 11 218	Norsk	K.F.
9.	<i>Jungelboka</i> 10 864	Am.	Triangel
10.	<i>Det største spillet</i> 10 791	Norsk	Norena
11.	<i>Helter i Telemark</i> 10 015	Am.	K.F.
12.	<i>Skulle det dukke opp flere lik</i> 9 984	Am.	Norena

3 amerikanske og hele 8 norske topper listen.

Nevnes bør også «*Tatt av vinden*» som innledet de store kassasuksesser i midten av 50-årene. Filmen spilte inn kr. 41.580,—, og ble sett av 7560 personer.

BESØK FREKVENNS BARN - VOKSNE OG SPILLE INNTekten AV NORSK FILM PORSGRUNN KINO 1945-70

BILLETTSALG OG PUBLIKUMSBESØK 1945-70

PORSGRUNN KINO

i tusen

1000.

960.

920.

880.

840.

800.

760.

720.

680.

640.

600.

560.

520.

480.

440.

400.

360.

320.

280.

240.

200.

160.

120.

80.

i tusen

46

ÅR 1945 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70

SAMLET SUM
BILLETTSALG
1945-70
KR.
17.801.744

SAMLET BESØK
1922: 75.928

SAMLET BESØK
(VOKSNE+BARN)
1945-70
7.921.616

Fra et av møtene i kinostyret, fra venstre sivilforsvarsadjutant Gunnar Vikan (varamann), vaktmester Peder Pedersen, husmor Solveig Sannes (varamann), sjåfør Harry Hansen (stående), kinosjef Jonas Bjaaland, siv.ing. Gunnar Aasland (stående), viseformannen og redaktør Odd Reis, formann. Teknisk rådmann Sverre Knudsen, husmor Elsa Biberg Kristensen og advokat Ronnaug Eliassen var ikke til stede da bildet ble tatt.

Redaktør Odd Reis, f.t. styreformann.

Kinostyrets medlemmer

Bortsett fra okkupasjonsårene 1940—45 har Porsgrunn kinos styre vært preget av stabilitet og stor og langvarig innsats fra enkeltmedlemmers side. Det vil gå fram av denne oversikten:

1. Direktør Andreas Reim, 1922—33 — hele tiden som formann.
2. Direktør Anthon Kjølsest, 1922—45 — formann fra 1934 — avsatt av N.S. august 1941.
3. Journalist Einar O. Solstad, 1933—45 — avsatt av N.S. august 1941.
4. Disponent J. Jeremiassen, 1934—45 — Formann 1945 — avsatt av N.S. august 1941.
5. Kjøpmann Isak Lunde, 1/6 1945 til 16/2 1968.
6. Transportformann Emil Bolstad, 20/11 1945 til 16/2 1968 — formann fra 1946.
7. Typograf Erling Ellefsen, 20/11 1945 til 16/2 1968.
8. Teknisk rådmann Sverre Knudsen, 1/1 1952 — fungerer fortsatt.
9. Husmor Elsa B. Kristensen, 1/1 1961 — fungerer fortsatt.
10. Sjøfører Harry Hansen, 1/1 1964 — fungerer fortsatt.
11. Vaktmester Peder Pedersen, 1/1 1964 — fungerer fortsatt.
12. Redaktør Odd Reis, 29/2 1968 — f.t. formann.
13. Siv.ing. Gunnar Aasland, 29/2 1968 — f.t. viseformann.
14. Advokat Rønnaug Eliassen, 29/2 1968 — fungerer fortsatt.
15. Finansrådmann Helge Dolva er konsultativt medlem av styret uten stemmerett og møter i kraft av sin stilling i kommunen.

Da det lovlig valgte styre ble avsatt av N.S. i august 1941, innsatte de samme myndigheter et styre bestående av R. O. Helgesen, formann, Sigurd Keim og Th. Thorjussen. Fra 1944 opptrådte et nytt N.S.-styre bestående av O. Myhra, A. Zvilgmeyer og Olav Nakkim. Av styreprotokollene går det fram at innsatsen ikke var imponerende i denne tiden.

Fra 1. juni 1945, etter frigjøringen, fungerte et midlertidig styre bestående av bademester Jens Nielsen, kjøpmann Isak Lunde og lærer Olav Soltvedt.

PORSGRUNN KINOS PERSONALE

Billetterise Astrid Lonne.

Kontorfullmektig Ingrid Bjaaland.

1. kontrollør Kaare Berg — kjent skikkelse blant tusener kinogjengere.

PORSGRUNN KINOS PERSONALE

Den første kinosjef var Fredrik Berg, ansatt 1/9 1922. Han fungerte til sin død 13/3 1935. Den fungerende kinosjef, Jonas Bjaaland, ble tilsatt 28/5 1935. Fra 7. august 1941 ble han ulovlig avsatt av N.S. I N.S.-tiden fungerte to bestyrere: Olav Haatveit og Trygve Bache-Bystrom.

Porsgrunn kino har hatt en meget stabil funksjonærstab. Det faste personale består i dag av:

1. Maskinmester Johan Kaas Berg,	ansatt 15/12 1932.
2. 1. kontrollør Kaare Berg,	ansatt 1/4 1933.
3. Kontorfullmektig Ingrid Bjaaland,	ansatt 23/2 1951.
4. 2. maskinist Ernst Jenssen,	ansatt 15/2 1953.
5. Billettrise Astrid Lønne,	ansatt 1/7 1954.
6. 2. kontrollør Arnold Rogn,	ansatt 19/9 1962.

2. kontrollør Arnold Rogn.

Brevik kino.

Personalet ved Brevik kino — stående billetterise Bjørg Gusfre og maskinist Ragnar Gusfre. — Sittende fra venstre maskinist Lars Debes og kontrollør O. Rogde.

Brevik kino

Brevik var kinodriften privat helt fram til 1938, da kommunen overtok. Det første styret besto av S. Vinje, Odd Humblen og O. Løkke. Kinobestyrer var E. Benzen. Den første filmen etter kommunens overtakelse var den forlokkende «100 mann og en kvinne».

Kinolokalet i Brevik holdt ikke mål. Allerede i 1940 ble spørsmålet om å bygge nytt kinolokale reist, men det skulle gå mange år før det ble en realitet. Krigsårene ga ingen mulighet til å gjennomføre planene. Driftsresultatene måtte bli dårlige. Det gikk helt fram til 1957 før kinostyret fremmet forslag om å reise et nytt kinobygg — etter fullmakt. Det ble fremmet forskjellige forslag. Det forelå blant annet tilbud fra R. O. Helgesen i Porsgrunn som ville reise et kinobygg. Kinostyret gikk i møte 5. november 1958 inn for å gi ham konsesjon på kinodrift i 20 år.

Da det kom til stykket ble det likevel bestemt at kommunen skulle bygge for egen regning. I august 1963 kunne det nye, prektige kinolokalet tas i bruk. Det var i en tid da Riksteatret hadde vind i seilene, og man valgte å bygge en scene som tilfredsstilte dette teaters krav, noe som betød ekstra uttelling. I dag er situasjonen den at Riksteatret har innstilt alle sine besøk i Brevik på grunn av dårlig tilslutning.

Kinobygget i Brevik kostet 1.465.236, hvorav 400.000 ble lånt i Brevik Sparebank med 10 års avdragstid. I tidsrommet 1964—70 har den samlede spilleinntekt vært 905.289. Porsgrunn kommune har ytt 65.500 til driften, Porsgrunn kino 243.691 kroner. Det er betalt 89.518 kroner i avgift til staten. Pantegjelden er nedbetalt til kr. 100.102.

Ved kommunesammenslutningen 1964 fikk Brevik kino og Porsgrunn kino et felles styre på 7 medlemmer. Etter anmodning fra Brevik formannskap hadde kinosjef Bjaaland overtatt den daglige ledelse av kinodriften fra august 1963.

BREVIK KINOSTYRES MEDLEMMER

Brevik kino har hatt et noe skiftende styre, som denne oversikten viser:

<i>Søren Vinje</i>	5/8 1938—1/7 1939, formann.
<i>Odd Humblen</i>	» 31/12 1945, formann i 1939 og 45.
<i>O. Løkke</i>	» 1/9 1938.
<i>Jacob Jacobsen</i>	» 31/12 1945.
<i>Knut Gjønnnes</i>	1938—1947, formann 1945, 46 og 47.
<i>Jacob Lundqvist</i>	1946—1951
<i>Johannes Winge</i>	1946—1951
<i>Susanne Aschehoug</i>	1946—1951
<i>Kåre Ruberg</i>	1946—1947
<i>Trygve Hæhre</i>	1948—1951, hele tiden formann.
<i>Oscar Bolstad</i>	1948—til sin død i 1958. Formann fra 1952
<i>Peder Christensen</i>	1948—1951
<i>Fr. Stray</i>	1952—1959, formann august 1958 og 1959.
<i>Robert Lundqvist</i>	1952—1955
<i>Sigrid Nilsen</i>	1952—1953
<i>Anna B. Johnsen</i>	1954—1955
<i>Alis Finsås</i>	1956—1959
<i>Reidar Kjellsen</i>	1956—1959
<i>Odvar Lundsholt</i>	1956—1963
<i>Lars Aasoldsen</i>	1960—1963
<i>Carsten Nilssen</i>	1960—1963, formann hele funksjonstiden.
<i>John Skauen</i>	1960—1963
<i>Harry Hansen</i>	1960—1963, fortsatte i Porsgrunn komm. kinematografer's styre.
<i>Carl Hansen</i>	1960—1963

Fra 10/9 1941 til 8/5 1945 fungerte et NS-styre:

Kolbjørn Svendsen (formann), *Harald Tille* og *Alf Jacobsen*.

Kinoen har hatt følgende bestyrere:

<i>Einar Benzen</i>	1938—1942
<i>E. Hammerkvist</i>	1942—1945
<i>Else Gerd Jensen</i>	1945—1956
<i>Juel Andersen</i>	1957—1963

Det nåværende personale består av:

<i>Maskinist Lars Debes</i>	begynt	1938
<i>Billetterise Bjørg Gusfre</i>	»	1963
<i>Kontrollør O. Rogde</i>	»	1963
<i>Maskinist Ragnar Gusfre</i>	»	1970

Fra innvielsen av Brevik nye kino. I midten formannen i Brevik kinostyre, Carsten Nilsen, flankert av viseformannen i Kommunale Kinematografers Landsforbund, Robert Halvorsen (t.v.) og kinosjef Jonas Bjaaland.

Herøya kino.

HERØYA KINO

Etter anmodning fra Eidanger Salpeterfabriker (Norsk Hydro a.s. Porsgrunn Fabrikker) inn-gikk Porsgrunn kommunale kinematografer avtale med selskapet om å forestå driften av Herøya kino i Herøyahuset fra 17/10 1959. Avtalen gikk ut på at kinoen skulle drives for Norsk Hydros regning og mot nærmere avtalt godtgjørelse. Den står fremdeles ved makt.

Etterskrift

Kinodriften har vært ute i hardt vær i de senere årene. For landet som helhet viser besøkstallet en bratt kurve nedover. Det er en mager trøst at Norge er det land i Europa som tross alt har klart konkurransen fra andre underholdningsmedia, i første rekke fjernsynet, best. I England gikk besøks-tallet på kinoene ned til 30 prosent av hva det hadde vært, og den samme tendensen gjorde seg gjeldende på kontinentet. Dette har ført til massenedleggelse av kinoer, eller til krampaktige forsøk på å holde på publikum ved ensidig vekt på brutalitet, crime og sex. Men det er bare et tidsspørsmål hvor lenge man kan ri på en slik bølge.

Det er en styrke for kinodriften her i landet at den overveiende er kommunal. Men det er samtidig en stor utfordring til de kommunale kinoene og deres ledelse. I mange år kjempet kinoene en nesten håpløs kamp for å holde det gående med en hard beskatning fra statens side. Mens mange kommuner måtte betale underskudd på driften, var de et utnyttet skatteobjekt for staten.

Den urimelige politikken er nå opphørt. Samtidig er det skjedd vesentlige ting i film- og kinobransjen. Det viktigste er opprettelsen

av Norsk film- og kinofond, som får sine midler fra en 2,6 prosent avgift fra kinodriften. Fondet vil kunne gi norsk filmproduksjon en reell sjanse til å komme ut av dødvannet, men ikke minst vil det bli lagt vekt på markedsføring av film, noe som i altfor mange år har vært et forsømt kapittel. Når det her er snakk om markedsføring, skal en være oppmerksom på at den vil skje på et helt spesielt plan. Nå er det distributørene som alene står for presentasjonen av de filmer de formidler. Dette har skjedd i en form som ikke har gitt kinosjefene og avisene særlig mange vurderingsmuligheter. Det er kanskje ikke så rart at avisenes filmmedarbeider har gitt uttrykk for sterk kritikk og blir immune overfor en slik ensidig og steril påvirkning.

Norsk film- og kinofond står bak et nytt og positivt tiltak — skriftet FILM-NYTT. I dette vil alle vesentlige filmer bli presentert for kinoene og avisene på en redelig måte, og det er dette markedsføringstiltaket man ventet seg mye av.

I det hele er vi vitne til en innsats som forhåpentlig vil gi resultater, og som kan gi grunn til optimisme for norsk kinodrift. Men vi står likevel bare ved begynnelsen. Konkurransen med andre kultur- og massemedia vil forsterkes i tiden framover. Hvordan kinoene vil komme ut av dette, er i dag vanskelig å si. Det eneste vi foreløpig vet er at kinodriften har en usikker økonomisk framtid.

I stor grad er utviklingen avhengig av den enkelte kinos innsats for å holde på opparbeidede posisjoner og vinne nye. Flere av landets kinoer har klart å demme opp for tilbakegangen, og Porsgrunn kommunale kinematografer er en av dem.

Det er ikke for mye sagt at Porsgrunn kommunale kinematografer i dag står godt rustet til å møte utviklingen. Men det vil ikke være nok å slå seg til ro med det som er gjort. Utfordringen må møtes med kontinuerlige investeringer i teknisk utstyr, og kinolokalene må til enhver tid holdes innbydende og hyggelige, slik at folk trives på kino. Alt dette krever at innvunnet kapital settes i omløp for å sikre driften.

Kinoene drives for allmennheten, det er publikumstilslutningen som er grunnlaget for økonomien. Og til syvende og sist har publikum en avgjørende innflytelse på repertoaret. En dyktig kinosjef vil kjenne sitt publikum.

Det er mange oppfatninger om hva som er «god» film, og derfor må filmutvalget være variert. En god western eller en agentfilm har har sin like like berettigede plass på programmet, som en mer vanskelig, seriøs film.

All erfaring viser at de «vanskelige» filmene bare ses av et fåtall. Det er ingen mening i at en håndfull mennesker skal oppta en stor kinosal, på bekostning av de mange som ville gått på kino om det hadde vært et annet program.

For likevel å tilgodese mindretallet kommer «intimkinoen» på Porsgrunn kino. Den innredes i underetasjen og vil gi plass til 54 personer. Det er å håpe at denne småkinoen vil bli flittig brukt og stimulere interessen for seriøs filmkunst. Man unngår ved dette å bruke de store kinolokalene til eksperimentering, som ved siden av å føre til et dårlig økonomisk resultat, også innebærer den fare at kinoen kommer i mis-kreditt hos sitt store publikum.

*

Dermed er det ved veis ende for dette skriftet. Hensikten har vært å gi et innblikk i det som har med film og kino å gjøre generelt, og spesielt det som kan kalles Porsgrunn kommunale kinematografers historie. La oss håpe det har lyktes.

Jonas Bjaaland

J 36 av de femti år kinodriften har vært kommunal, har Jonas Bjaaland hatt det daglige ansvaret for den. Man kan gjerne si at det meste av kinoens historie, det kinoen har vært og er, er et resultat av hans innsats.

Han ble ansatt som kinosjef i 1935, 29 år gammel. Det var forøvrig en historie for seg. Det var tre aktuelle søkere til stillingen. En av dem var Bjaaland. På den tiden hadde han allerede gjort seg sterkt gjeldende politisk, ved sin virksomhet i Arbeiderpartiet. Partiet fant ut at han hadde de egenskapene som stillingen krevde, men sjansene for at han skulle bli ansatt med 7 av 11 borgerlige representanter i formannskapet, var minimale. Men så skjedde det at de borgerlige partiene ikke kunne bli enige om én kandidat, men splittet sine stemmer på to. Stemmetallet i formannskapet ble 4—4 og den tredje kandidat oppnådde 3 borgerlige stemmer. Det måtte loddtrekking til, og Jonas havnet i hatten og kom ut med gevinst.

På den måten ble han kinosjef ved et rent tilfelle, og siden har han sittet trygt i sjefstolen. I dag er det vel ikke delte meninger om at den jobben han har gjort, neppe kunne gjøres bedre.

Jeg har mange ganger spurt meg selv hva som drev den aktive politiker Bjaaland inn i kinodrift. Med sin innsikt og dyktighet kunne han drevet det langt som politiker, enda lenger enn tilfellet har vært. Selv sier han at han hadde stor interesse for film og kino, og da dette med kommunal kontra privat drift av kinoen fremdeles var et stridsspørsmål da kinobygget skulle reises i begynnelsen av 30-årene, var det naturlig at den unge Jonas engasjerte seg.

Med stor dyktighet drev Bjaaland kinoen fram til krigsutbruddet i 1940. Kinoen kom i gang igjen en uke etter at landet var okkupert av tyskerne. Bjaaland valgte sine filmer med omhu, og var ekspert på å finne fram til filmtitler som kunne gi spark til okkupasjonsmakten. Det sa seg selv at dette ikke kunne gå i lengre tid. Da horden

en gang stormet kinolokalet og satt opp sine plakater i kinosalen, sørget Bjaaland for at de ble fjernet straks. Han fikk til og med medhold i departementet for dette, men hirden fikk satt sitt stempel på ham. Han var ikke den rette mann for «den nye tid», og i august 1941 måtte Bjaaland forlate sitt kontor på dagen.

Etter krigen var han på plass igjen, og Bjaaland har gjennom mange år kunnet ofre seg for sitt hjerte barn. Han legger såvisst ikke skjul på at kinoen er hans hellige ku, like lite som han stikker under en stol at den ikke må være å oppfatte som en «melkeku», hverken for kommunen eller staten. Det er den da heller ikke — lenger.

Kinodrift i etterkrigsårene har ikke vært noen dans på roser. Etter et stort oppsving i de første årene, er det kommet et tilbakeslag som fremdeles gjør kinodriften usikker. Bjaaland var vel en av de få som tidlig forsto at den harde konkurransen med blant annet fjernsynet krevde ny innsats. At kinoen står meget sterkt i bildet, også i landsmålestokk, kan man takke Bjaalands forutseenhet for. Det skjer alltid noe med kinoen i Porsgrunn. Bjaaland har sørget for at det tekniske utstyret alltid har vært det beste og han har kunnet by sitt publikum innbydende og hyggelige kinolokaler. Også i jubileumsåret skjer det noe . . .

Det er ikke minst Bjaalands fortjeneste at «kino» står så sterkt i folks bevissthet i distriktet. Porsgrunn regnes for å være en av de beste kinobyer, noe ikke minst byråene vet å verdsette. Bjaaland driver ikke bare en god forretning, han er også blant de kinosjefer som har virkelig greie på film. Kunststarten står hans hjerte nær og han er alltid innstilt på å gi publikum det beste.

I dag administrerer Bjaaland tre kinoer, hvorav to er kommunale. Dette innebærer selvsagt et stort arbeidspress, men Bjaaland har krefter til dette også, pluss noen til.

Ennå er Bjaaland underveis. Det er heldigvis noen år til han skal legge inn årene, og i mellomtiden vil han fortsatt bruke sine evner og krefter på noe han betrakter som en livsoppgave.

Dette kan bare bli en foreløpig beretning om kinosjefen i Porsgrunn. Men den er ikke på langt nær fulltegnet. I forbifarten nevner vi hans politiske innsats i bystyret og formannskapet og diverse komitéer. Han har det meste av æren for at byen fikk sitt nye hotell, noe som krevde både innsikt og innsats. Kinoen har finansiert byens bibliotek og medvirket ved en rekke kulturelle og sosiale tiltak, alt etter initiativ av Bjaaland.

Det vanlige er at folk kvitter seg med sine tillitsverv etter hvert som årene går. Med Bjaaland er nesten det motsatte tilfelle. Også i de senere årene er han pålagt krevende tillitsverv, som han skjøtter på sin kloke måte.

Et eget kapittel i Bjaalands historie er hans sentrale innsats i de organer som har med film å gjøre. Også på det hold har man dratt nytte av hans gode egenskaper. Således var han formann i Norsk Kinosjefforbund i fem år fra 1956, og han er fortsatt med i styret. I dette forbundet gjorde han som formann en kjempeinnsats, og det var nesten umulig for ham å bli av med det vervet. I mange år har han vært varamann i styret for Kommunale Kinematografers Landsforbund, og han nøyer seg ikke med å være noen passiv varamann. I samme forbindelse må nevnes at han er medlem i representantskapet for Kommunenes Filmsentral, og det samme vervet har han i Norsk Film. I alle år har han vært formann i styret for Victoria Hotell, og i de kretser er det heller ikke tvil om at få vet mer om hotell drift enn Bjaaland. Og så er det bare å nevne i fleng at han er formann i styret for Skiensfjordens kommunale kraftselskap — med datterselskapene Hjartdøla og Bagn, formann i styret for Sundsbarm kraftverk og varaordfører i representantskapet for Sira-Kvina kraftverk — og så er han formann i overlikningsnemnda i Porsgrunn!

Alt i alt — en innsats det står respekt av og som vil bære frukter langt fram i tiden.

La dette være en foreløpig takk ...

Odd Reis.

INGEN KARAMELLER VAR BEDRE

KINO — det er et forlokkende ord for en 10 år gammel gutt, det koster penger, det kan koste tårer og blod — men det er alt verd.

Det å starte bakerst i køen et stykke opp på Rådhusplassen, og så langsomt move seg fremover — selv om dørene ikke er åpnet og Berg på plass med myndig hånd og røst. Det å dytte beskjedne jentunger til side, å krangle med guttane fra Vessia og Myrane, det å stampe i mot når en enda større lommel forlanger en plass i teten i kraft av alder, verdenserfaring og rå muskler.

Er det noen som kjenner seg igjen? Først inn med sykkel, 25 øre for å ha den på parkeringen på restauranttomta. Så en lang kamp — for endelig å tyte inn under hendene på Berg og en sindig politimann som slett ikke kunne ha et øye på hver finger.

Videre i vill fart inn for å erobre de beste plassene, strikk og papirkuler i rask beredskap, fletter å nappe i, hyl, ballongkoe på setene — og så den forferdelig lange ventetiden. Ingen karameller var bedre enn de på kino. Reklamen — fus for den og fus for den! Hatter sto lavt, men biler var noe annet, og en svakt begynnende pubertet som ga seg utslag i høylydte kommentarer til undertøy, men kanskje særlig til delikat innhold i tekstilene.

Og så endelig: Store prærier som åpner seg, bestetramp og ville ritt med Høpalong gjennom trange pass. Brølene, pass bak!! — skurken som havner i vanningsstrauet, en rød hud utfor høye fjell, og kanskje, men det var i verste fall — et skudd i heltens arm! Brølene og stønnene hver gang helten besøkte jenta, ærsj og kliss.

Eller å snike seg inn på syver'n. Det var ikke alltid like lett med en aldersforskjell på fire år fra søndag til tirsdag. Inn til lumre kneiper i Marseilles — og lettantrukne damer hvis yndigheter sto i himmelrope kontrast til flate jenter i parallellklassen.

Og siden — når hjerte og kropp krevet annet enn stjalne øyekast, en fortvilet sparing for med hjertet i halsen å invitere den for uken utkårede med på kino — sitte på bakerste benk og glemme filmen og klemme jenta. — Så en periode da man som refsende gymnasiast krevet kinosjefens hode på et fat fordi han ikke serverer nok kultur! Med årene blir man klokere og glir tilbake til gleden ved spenning og romantikk.

Byens kino har stått sentralt i mange menneskers liv. Her har man kjempet og grått, ledd og forelsket seg, spist karameller og dukket seg for en uventet onkel på benken foran. Ramp har man vært — og forfører, moralist og bykler.

Og ennå er det noen som ikke tror at kino er noe vesentlig for mennesket. Kanskje er det ikke alltid kultur det som flimrer over lerretet, men kultur er det, det som foregår i salen. Der er mennesket i ferd med å utvikle seg — på godt og vondt. Der dyrkes de edle følelser, der kommer det dunkle frem i sjelen. Vi har alle følt det slik, vi som er vokst opp i småbyen — i Porsgrunn.

T.N.

Transportformann Emil Bolstad var styreformann fra 1946 til 1968.

Emil Bolstad

Skal man skrive historien om Porsgrunn kino, kommer man ikke utenom Emil Bolstad. Han ble med i kinostyret i 1945, og fra 1946 fram til 1968, fungerte han som formann.

I ledelsen for kinostyret la han for dagen alle de fremragende egenskaper som ga ham de mange og store tillitsverv i kommunen. Han var både ordfører og skolestyreformann. I all sin gjerning la han for dagen en besindighet og likevekt, som er så verdifull i slikt arbeid.

Emil Bolstads innsats i kinostyret har vært en styrke både for kinoen og kommunen, og vi finner grunn til også i dette skriftet å takke for stort og uegennyttig arbeid.

Odd Reis.

THE GRAND OLD MAN

Nå avdøde kinomaskinist Claus Gjømle var den første maskinist etter at kinodriften i Porsgrunn ble kommunal. I 1952 hadde signaturen «—is» et intervju med ham i Telemark Arbeiderblad, som vi her tillater oss å gjengi. Det gir et godt glimt fra de gode, gamle dager. Claus Gjømle gikk av med pensjon i 1957 og døde i 1961. Den «Johan» det er snakk om er nåværende maskinsjef Johan Kaas Berg.

— Nei, Claus med C, finn ikke på å fornærme bestefaren min, sier kinomaskinist Claus med C — Gjømle i Porsgrunn.

Vi fant ham opptatt i maskinrommet på kinoen, som vanlig. Han har vært ansatt noen år som maskinist nå. Hvor mange — er det tretti —, jo, det er visst tretti år. Han begynte den gangen kommunen overtok den såkalte Pholmanns Kino som holdt til der Amundsens frisørsalong i dag holder til i Storgata.

— Var det plass til mange folk der da?

— Det var 120 sitteplasser, men det var ikke verre enn at vi kunne ta inn nokså mange i tillegg hvis det var noe om å gjøre.

— Og filmapparatet sto vel i salen?

— Å nei du, vi hadde da maskinrom, om det ikke var så stort.

— Men det var vel ikke kino hver dag for tretti år siden?

— Hvorfor ikke, det var da ikke så dårlig. Vi hadde til og

med tre forestillinger, klokka 6—7.30 og 9, for å holde oss til den gamle måten å si det på. Og vi skiftet film tre ganger i uka, akkurat som nå.

— Og interessen fra publikums side?

— Det var som regel fullt hus.

— Og filmene, hva slag var det?

— Vi hadde ikke annet enn stumfilm til å begynne med, men det gikk det også. Men vi hadde musikk ved siden av, elektrisk piano. Det var en frøken Eriksen som betjente dette. Og du skulle hørt på bæljing og skriking fra henne når pianoet klikket. Det ble ikke fred å få før det var i orden igjen.

— Hvem var heltene og heltinnene den gang?

— Chaplin var overmåte populær, om han ikke akkurat kunne sies å være noen helt. Og Fatty husker du vel. Nei, forresten, du er ikke så gammel, men han var etter min mening en av de bedre når det gjaldt

komikk. Jeg synes han gikk Chaplin en høy gang. — Det ser bra ut det Johan — (det siste er myntet på «Johan» som holder på å banke høl i veggen). Så kan du skrive at cowboyfilmene om mulig var enda mer populære den gang. Du husker vel ikke William Far-num og William S. Harth.

— Men det var vel ikke bare hard kost?

— Å nei da, det var mange romantiske og sentimentale filmer, og det ble virkelig servert godt spill i stumfilmene også. (— Ta litt på den siden, Johan). — Vi hadde barnefilmer også en gang i blant. Men det var som regel like mange voksne på disse. Barneforestillingene var for øvrig et kapittel for seg selv. Enkelte ganger var det så fullt at det ikke gikk an å spytte i salen.

— Pleide dere det?

— Nei, selvfølgelig ikke.

— Benkene var satt kloss opp til teppet, og det var blodige kamper om å komme nærmest.

— Du har sett noen filmer i årenes løp.

— Hver eneste en far.

— Har det hendt at du har vært vanlig tilskuer i salen?

— Ja det har jeg, en eneste gang. Men jeg synes ikke jeg så bra da. Jeg har mye mer utbytte av å se filmene herfra.

— Noen spesielle filmer som har gjort inntrykk?

— Nei, jeg synes de er gode alle sammen. Ellers synes jeg engelskmennene og italienerne er flinke i dag. Skal det nevnes en film som har gjort spesielt inntrykk på meg må det være den italienske «Sykkeltvvene». Det er sjelden en opplever så stor filmkunst. Men vi må vel ikke glemme norsk film. Jeg synes også «Vi gifter oss» var en knakende god film. (— Nå er det fint, Johan, nå kan du tette igjen.)

